

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПАВЛА ТИЧІНИ

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

Частина 2

*Збірник наукових праць затверджено постановою
Президії ВАК України 16 грудня 2009 р. № 1-05/6 перелік 4
(Бюлетень ВАК № 1, 2010 р.) як наукове фахове видання щодо публікації наукових
досліджень з галузі педагогічних наук. Засновник: Уманський
державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
Реєстраційне свідоцтво: КВ № 7095.*

Головний редактор:

*Мартинюк М. Т. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
НАПН України.*

Редакційна колегія:

*Побірченко Н. С. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
НАПН України;*

Коберник О. М. – доктор педагогічних наук, професор;

Кузь В. Г. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Пащенко Д. І. – доктор педагогічних наук, професор;

Тищенко Т. М. – кандидат філологічних наук, доцент.

Рецензенти:

*Сметанський М. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
педагогіки Вінницького педагогічного університету ім. М. Коцюбинського;*

*Пометун О. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії
суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.*

*Рекомендовано до друку Вченою радою Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини (протокол № 2 від 22 вересня 2014 р.)*

*Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини / [гол. ред.: М. Т. Мартинюк]. – Умань :
ФОП Жовтий О. О., 2014. – Ч. 2. – 441 с.*

*До збірника увійшли статті, у яких науковці розглядають актуальні проблеми
удосконалення навчально-виховного процесу загальноосвітньої і вищої школи.
висвітлюють результати наукових досліджень у галузі педагогічних наук.*

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність
наведених фактів, цитат, статистичних даних, імен власних та інших віломостей.*

Гончаренко Іван

Підвищення кваліфікації кадрів військової медицини
як предмет наукового аналізу 79

Гончарук Валентина, Гончарук Віталій

Формування національно-мовної особистості майбутнього
учителя-словесника у процесі його професійної підготовки 90

Греб Марія

Тенденції розвитку наукових засад методики навчання
елементів лексикології в початковій школі 96

Дем'яненко Ольга

До проблеми формування мовної особистості студентів
мовних спеціальностей в умовах кроскультурної інтеграції 107

Денищич Тетяна

Спеціальні та власне методичні принципи формування
термінологічної компетентності майбутніх соціологів 113

Заболотна Оксана

Державний контроль за діяльністю альтернативних шкіл
у країнах Європейського Союзу 121

Зенченко Тетяна

Реалізація принципу перспективності у процесі
формування у молодших школярів морфологічної
компетентності на матеріалі прикметника 127

Зубехіна Тетяна

Структурний аналіз інформаційної культури бакалаврів
з туризму 134

Ігнатенко Вікторія

Електронний кейс як ефективний засіб навчання
майбутніх філологів анотативного і реферативного
перекладів в умовах самостійної позааудиторної роботи 140

Каліш Валентина, Собко Валентина

Формування чуття мови в молодших школярів
у процесі роботи над художніми текстами 147

*Вікторія Ігнатенко,
викладач кафедри перекладу
і лінгвокраїнознавства
Білоцерківського національного
аграрного університету*

ЕЛЕКТРОННИЙ КЕЙС ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ АНОТАТИВНОГО І РЕФЕРАТИВНОГО ПЕРЕКЛАДІВ В УМОВАХ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

У статті розглядаються переваги та особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх перекладачів в умовах змін ринку перекладацьких послуг. Серед інформаційно-комунікаційних технологій електронний кейс розглядається як ефективний засіб навчання майбутніх філологів анотативного і реферативного перекладів в умовах самостійної роботи. Визначено функції, особливості та методичні, технічні і психологічні переваги використання електронного кейсу, зокрема для навчання майбутніх перекладів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, електронний кейс, анотативний/реферативний переклад, самостійна позааудиторна робота.

В статье рассматриваются преимущества и особенности использования информационно-коммуникационных технологий в условиях изменения рынка переводческих услуг. Среди информационно-коммуникационных технологий электронный кейс рассматривается как эффективное средство обучения будущих филологов анотативного и реферативного переводов в условиях самостоятельной внеаудиторной работы. Определены функции, особенности и методические, технические и психологические преимущества использования электронного кейса, в особенности для обучения будущих переводчиков.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, электронный кейс, анотативный/реферативный перевод, самостоятельная внеаудиторная работа.

The article deals with advantages and peculiarities of information and communication technologies usage under the conditions of changes of the translational market. Among information and communication technologies e-case is considered to be an effective method of teaching future philologists annotative/gist translation under the conditions of self-directed learning. The functions, the peculiarities and the methodological, technical and psychological advantages of electronic case usage were defined especially for teaching future translators.

Key words: information and communication technologies, E-case, annotative/gist translation, self-directed learning.

Підготовка перекладачів у вищих закладах освіти України переживає період бурхливого розвитку. Збільшення обсягу і диверсифікація вимог до перекладу як професійної діяльності призвели до зміни ринку перекладацьких послуг. Змінюються традиційні уявлення про перекладацьку діяльність, ускладнюється професійна модель перекладача, що, у свою чергу, вимагає змін від самого процесу підготовки майбутніх перекладачів. Ще більшим викликом сучасності для перекладача є необхідність здійснювати такі види письмового перекладу як анотативний та реферативний переклади.

Термін «анотативний/реферативний переклад» походить від слова анотація/реферат, що означає скорочувати, але не спрощувати, а сповна передавати основні положення, найголовніший зміст вихідного тексту [1, с. 350]. Анотативний і реферативний переклади належать до гетеровалентного (термін Л. М. Черноватого [13, с. 243]), неповного або скороченого перекладу, при якому внаслідок зміни комунікативної ситуації текст перекладу виконує іншу комунікативну функцію, ніж текст оригіналу (Л. М. Черноватий (2013), З. Д. Львовская (2007), Е. Г. Князева (1986), О. І. Новиков, Н. М. Нестерова (1991)). Ці види перекладу також називають адаптивним транскодуюванням або перенесенням, оскільки вони передбачають не лише перенесення інформації з однієї мови на іншу, а також її перетворення (адаптацію) з метою переказу в іншій формі, яка визначається особливим комунікативним завданням [1; 8]. Ці види перекладу виконують таку важливу в умовах інформатизації суспільства функцію, як економія часу для споживача друкованих іншомовних текстів, даючи уявлення про його тему та предмет викладу рідною мовою у своєрідній формі.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання як інноваційні педагогічні технології розглядають у роботах О. О. Андрєєва, В. Ю. Бикова, М. І. Жалдака, В. М. Кухаренка, А. Ф. Манак, Н. В. Морзе, С. О. Семерікова, Ю. В. Триуса та ін. Дослідженнями теорій навчання з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій займалися С. К. Голубева, М. І. Жалдак, В. І. Клочко, М. П. Лапчик, Н. В. Морзе, Л. І. Морська, А. В. Пеньков та ін. Також на сучасному етапі дослідники приділяють багато уваги проблемі практичного застосування інформаційно-комунікаційних технологій для навчання, у тому числі для самостійної позааудиторної роботи, зокрема П. Г. Асоянц (2005), Н. В. Майєр (2011), В. П. Свиридчук (2011) досліджували навчання писемного мовлення, А. В. Долина (2011) досліджувала вдосконалення фонетичної компетенції, Т. І. Коваль (2008) займалася дослідженням обґрунтування комбінованого навчання, та ін. Незважаючи на увагу вчених-методистів до питань навчання в умовах самостійної позааудиторної роботи з допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, на теперішній час недослідженою залишається проблема навчання майбутніх перекладачів, зокрема

анотативного і реферативного видів перекладів.

Отже, метою нашої статті є дослідити такий засіб навчання як електронний кейс, його переваги та особливості для навчання анотативного/реферативного перекладу в умовах самостійної позааудиторної роботи.

Завданням вищих навчальних закладів на сьогодні є не лише дати певну суму знань, а навчити робити самостійні висновки на базі цих знань, творчо мислити, що є надзвичайно важливим фактором успішності у професійній діяльності майбутніх перекладачів. При цьому важливо розвивати вміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися в швидко зростаючому потоці різної інформації [9], тобто акцент переміщується на здатність студентів до автономного навчання [1].

Навчальна автономія студентів у навчанні перекладу, зокрема, в оволодінні анотативним і реферативним видами перекладу, має велике професійне значення. Адже підвищення та ускладнення вимог до рівня професійної підготовки перекладачів передбачає формування в них умінь аналізувати, з якою метою, чого і як вони навчаються. Зазначені вміння є необхідною умовою ефективної перекладацької діяльності, у якій інтереси студентів ставляться на перше місце і формулюється мета навчити їх нести відповідальність за результати власного навчання.

Таким чином, відповідна підготовка дозволить зробити майбутніх перекладачів більш автономними та здатними приймати власні рішення, що, у свою чергу, сприятиме зростанню відповідальності та самостійності при виконанні власних перекладів у майбутньому, зокрема анотативного/реферативного перекладу.

Все вищезазначене підкреслює необхідність спеціальної організації самостійної роботи, де переважатиме навчальне співробітництво викладача зі студентами, акцентуючи увагу на його спільному кооперативному характері. Запропонована І. О. Зимньою схема взаємодії викладача та студентів свідчить про те, що визначальним в цій взаємодії є імпульс, що виходить від викладача. Іншими словами, оптимізація навчального процесу, а значить, і його результативність безпосередньо залежать від адекватного управління цим процесом з боку викладача [6].

Здійснювати таке керування навчальним процесом допомагає використання інформаційно-комунікаційних технологій, які відкривають нові можливості для підвищення ефективності самостійної навчально-пізнавальної діяльності та для досягнення оптимальної ефективності в оволодінні анотативним та реферативним видами письмового перекладу.

І. Г. Захарова розуміє під інформаційно-комунікаційними технологіями «конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається [5, с. 22]. А. Дзюбенко інформаційно-комунікаційні технології навчання визначає як сукупність програмних,

технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу [2].

Слідом за О. О. Андрєєвим [1], Є. С. Полат [12], А. В. Хуторським [14] виділяємо три види дистанційних технологій, які впроваджуються у навчальний процес: *кейс-технологія*, *Інтернет-технологія*, *ТВ-технологія (телевізійна технологія)*. Кожному виду дистанційних технологій навчання має відповідати конкретне місце в навчальному процесі. Підтримуючи точку зору Н. В. Майєр, вважаємо, що їх доцільне поєднання уможливорює підвищення ефективності самостійного оволодіння студентами писемними видами перекладу в позааудиторних умовах [11].

Слідом за Н. В. Майєр, ефективно поєднанням дистанційних технологій (зокрема кейс-технології та Інтернет-технології) для самостійного оволодіння майбутніми перекладачами письмовими видами перекладу реалізується у «електронному кейсі» [11].

Спираючись на визначення електронного кейсу, запропоноване Н. В. Майєр, у нашому дослідженні електронний кейс для самостійного оволодіння майбутніми перекладачами анотативним та реферативним перекладами розуміємо як комп'ютерний засіб навчання, який розміщений у мережі Інтернет і містить комплект навчально-методичних матеріалів для формування у студентів умінь письмового перекладу, забезпечує керування їх самостійною навчально-пізнавальною діяльністю в позааудиторних умовах.

До функцій електронного кейсу відносимо навчальну, контролюючу, мотивуючу та інформативну, які виступають в органічній єдності [11]. До цих функцій вважаємо за необхідне додати комунікативну функцію, реалізація якої можлива завдяки існуванню окремих модулів у електронному навчальному середовищі Moodle (Форум, Чат та інші).

Навчальна функція є основною і передбачає засвоєння майбутніми перекладачами навчального матеріалу; *контролююча* функція реалізується під час самоконтролю майбутніми перекладачами результатів засвоєння навчального матеріалу, сформованих навичок і вмінь; *мотивуюча* функція забезпечується завдяки професійному спрямуванню навчальних матеріалів електронного кейсу для того, щоб робота з ними була цікава студентам і відповідала їх потребам у майбутній професійній діяльності; *інформативна* функція реалізується за рахунок наповнення електронного кейсу необхідними та достатніми інформаційними та довідковими навчальними матеріалами; *комунікативна* функція реалізується у процесі спілкування за допомогою Інтернет-засобів між викладачем і студентами, а також між студентами.

Особливістю навчальних матеріалів електронного кейсу є повнота і цілісність системно організованого комплексу професійно орієнтованих навчальних матеріалів, які дозволяють студенту повноцінно, з територі-

альною відокремленістю від викладача засвоїти необхідний матеріал та набути відповідних навичок і вмінь.

Процес оволодіння анотативним і реферативним видами перекладу пов'язаний також із індивідуальними особливостями, які є характерними для кожного із студентів. Особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів, як вважає І. С. Якиманська, є темп роботи, працездатність та особливості володіння способами і прийомами навчальної роботи на основі наявних знань, навичок та вмінь [15, с. 46]. Саме використання *електронного кейсу*, на нашу думку, сприяє формуванню індивідуального стилю самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів.

Н. В. Майєр визначено методичні, технологічні, психологічні переваги використання електронного кейсу, а саме: до *методичних переваг* дослідниця відносить розподіл навчального матеріалу з тим, щоб майбутні перекладачі поступово навчалися і формували компетентність у цих видах письмового перекладу; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації; забезпечення систематичного автоматизованого контролю, аналіз і оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів; мобільність, самодостатність, цільове призначення навчально-методичних і довідкових матеріалів; адекватність навчально-методичних матеріалів рівню підготовки студентів; забезпечення професійного спрямування за рахунок моделювання майбутньої професійної діяльності, *технологічними перевагами* вважає автоматизований супровід процесу навчання; збір та архівне зберігання статистичної інформації; використання сучасних засобів зв'язку для здійснення взаємодії студентів з викладачем та між собою (форум, електронна пошта), *психологічні переваги* забезпечують самостійну, індивідуальну навчально-пізнавальну діяльність не тільки у фізичному плані, але й у психологічному; постійне підвищення і підтримка позитивної внутрішньої мотивації за рахунок заохочення студентів у вигляді неупередженості, позитивних коментарів викладача щодо їх навчальних досягнень; свободу і гнучкість, вільне планування часу та вибір режиму роботи; урахування вікових особливостей студентів і їх потреб у майбутній професійній діяльності; створення позитивного емоційного фону [11].

У контексті нашого дослідження доцільно виокремити *переваги для навчання майбутніх перекладачів*, до яких відносимо можливість у письмовій формі виражати власні думки, коментувати та редагувати письмові переклади, можливість укласти свій власний термінологічний словник аграрної тематики, можливість використовувати не лише тести, а й повноцінні завдання з вільним формулюванням та наповненням, що є зручним для навчання письмового перекладу.

Як стверджує Т. І. Коваль, використання електронних засобів та форм навчання сприяє реальній активності та високій мотивації студентів;

ефективності та продуктивності, що оптимізують навчальний процес; надає студенту можливість навчатися у зручний для нього час та в індивідуальному темпі (гнучкість); уможливорює використання різноманітних методів, прийомів та режимів навчання, забезпечує легкість в організації повторення вивченого матеріалу [7, с. 45]. За таких умов студент оволодіває навчальним матеріалом самостійно, на відстані, без безпосереднього втручання викладача в процес його навчально-пізнавальної діяльності, а також здійснює самоконтроль, що сприяє формуванню його рефлексивних умінь.

Отже, використання *електронного кейсу* знижує роль суб'єктивного фактору завдяки об'єктивним методам контролю; надає викладачу можливість систематичного і оперативного оновлення навчальних матеріалів; сприяє інтенсифікації навчального процесу; гарантує конфіденційність; сприяє навчання використанню нових інформаційних технологій у професійній діяльності через активне використання тих же технологій у процесі навчання; забезпечує мобільність та адаптивність, що передбачає відповідний рівень підготовки студента до продуктивної самостійної навчально-пізнавальної діяльності [11]. Крім того, дозволяє студентам творчо, індивідуально та вільно працювати над власними письмовими перекладами у тандемі зі своїми студентами-колегами, дослухаючись до порад викладача; допомагає студентам виробити власну стратегію перекладу шляхом самооцінювання, саморефлексії, завдяки коментарям зі сторони своїх колег, корегування перекладів інших, свідомо та ставлячи перед собою реальні цілі, керувати і відповідати за власний процес навчання, активно здобувати знання та неоціненний досвід для майбутньої професії у процесі самостійної роботи.

Таким чином електронний кейс є ефективним засобом навчання анотативного і реферативного перекладів, який здатний врахувати особливості та специфіку підготовки майбутніх перекладачів.

Перспективами подальших розвідок є наповнення електронного кейсу матеріалами, зокрема розробка комплексів вправ для навчання майбутніх перекладачів анотативного і реферативного перекладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев А. А. Введение в дистанционное обучение [Електронний ресурс] / А. А. Андреев. – Режим доступу : <http://www.iet.mesi.ru/broshur/broshur.htm>
2. Дзюбенко А. А. Новые информационные технологии в образовании / А. А. Дзюбенко. – М., 2000. – 104 с.
3. Долина А. В. Методика вдосконалення фонетичної компетенції у майбутніх учителів англійської мови у самостійній роботі : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Долина Аліна Василівна. – Київ, 2011. – 273 с.

4. Емельянова Я. Б. Лингвострановедческая компетенция переводчика: теория и практика : монография / Я. Б. Емельянова. – 2-е изд., испр. и доп. – Нижний Новгород : ООО «Стимул–СТ», 2010. – 201 с.
5. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / И. Г. Захарова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
6. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку / И. А. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – 219 с.
7. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посібник / Т. І. Коваль, С. О. Сисоева, Л. П. Сущенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
8. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : [учеб. пособие] / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
9. Конышева А. В. К вопросу об особенностях управления самостоятельной работой по иностранному языку студентов технических специальностей / А. В. Конышева // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия Е. Педагогические науки. – 2007. – № 5. – С. 19–23.
10. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : [підручник] / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 512 с.
11. Майер Н. В. Методика самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми документознавцями з використанням дистанційних технологій : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Майер Наталія Василівна. – К., 2010. – 286 с.
12. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / [под ред. Е. С. Полат]. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
13. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
14. Хуторской А. В. Дистанционное обучение и его технологии [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской. – Режим доступа : <http://www.computerra.ru/comunity/edujob/20277>.
15. Якиманская И. С. Развивающее обучение / И. С. Якиманская. – М. : Педагогика, 1979. – 186 с.